

НАЦІОНАЛЬНИЙ ІНСТИТУТ СТРАТЕГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ЗАДУВАЙЛО ОЛЕНА КОСТЯНТИВНА

УДК 323.2: 342.7

**РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ З ОБМЕЖЕНИМ ДОСТУПОМ ЯК ЗАГРОЗА
ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНІЙ БЕЗПЕЦІ ДЕРЖАВИ**

21.01.01 – основи національної безпеки держави
(політичні науки)

АВТОРЕФЕРАТ

дисертація на здобуття наукового ступеня
кандидата політичних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Національному інституті стратегічних досліджень.

Науковий керівник: доктор політичних наук,
старший науковий співробітник
Дубов Дмитро Володимирович,
Національний інститут стратегічних досліджень,
завідувач відділу інформаційної безпеки та розвитку
інформаційного суспільства.

Офіційні опоненти: доктор політичних наук, доцент
Даниленко Сергій Іванович,
Інститут міжнародних відносин Київського
національного університету імені Тараса Шевченка,
завідувач кафедри міжнародних медіакомунікацій та
комунікативних технологій;

кандидат політичних наук
Петров Валентин Володимирович,
Апарат Ради національної безпеки і оборони України,
керівник Служби інформаційної безпеки.

Захист дисертації відбудеться 29 січня 2018 року об 11 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.718.03 у Національному інституті стратегічних досліджень за адресою: 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 7-а, конференц-зал.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного інституту стратегічних досліджень за адресою: 01030, м. Київ, вул. Пирогова, 7-а.

Автореферат розісланий 27 грудня 2017 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

В. С. Караваєв

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах суспільно-політичних трансформацій громадянське суспільство намагається відігравати більш значну роль у житті держави, активно долучається до процесів розробки та прийняття найбільш значимих рішень. Не є винятком і сфера національної безпеки, яка завжди залишалась найбільш інформаційно-закритою у порівнянні із всіма іншими. Це ставить питання про ступінь відкритості держави перед суспільством, готовності залучити його до проблеми, яка традиційно вважалась сферою відповідальності спеціальних уповноважених безпекових органів.

Спрощення доступу до інформації, трансформація значної кількості видів та технологій взаємодії держави та суспільства, втрата (хоч і часткової) монополії держави на інформацію – все це значно змінило характер існування суспільств. Такі зміни обумовили і нові можливості доступу до суспільно значимої інформації. При цьому зростання інформаційної прозорості державної політики істотно корелюється із рівнем демократичного розвитку тієї чи іншої держави.

Водночас відбувається зіткнення класичної державоцентричної моделі забезпечення національної безпеки держави з об'єктивним процесом зростання ролі громадянського суспільства, а отже – і формування нових, гібридних моделей інформаційної відкритості держави. У багатьох випадках держава продовжує захищати своє традиційне небажання інформувати власних громадян про деякі аспекти своєї діяльності, особливо – в сфері забезпечення національної безпеки держави. На противагу цьому в демократичних суспільствах формується виразний тренд стосовно більшої підзвітності та відкритості навіть цієї сфери.

При цьому бажання громадськості «знати більше» подекуди йде наперекір національним інтересам держави, що призводить до загроз системі національної безпеки, що в свою чергу загрожує можливостям держави забезпечувати безпеку своїх громадян та унеможливорює попередження злочинів проти них. Так само, спроби суспільства забезпечити більшу прозорість держави та здійснюваних нею функцій призводять до політичної дестабілізації суспільства, суспільних заворушень та делегітимізації влади. При цьому слід враховувати, що інтереси національної безпеки не можуть слугувати виправданням втаємничення інформації, яка може свідчити про злочини, що здійснюються окремими державними чиновниками чи політичними лідерами у власних інтересах.

Вочевидь, держава ніколи не зможе повністю позбавитись від режимів секретності, оскільки в царині національної безпеки циркулює значна кількість інформації, яка має бути обмежена у доступі відносно широких верств населення, а тим більше – іноземних суб'єктів. При цьому має бути віднайдено чіткий та зрозумілий баланс між секретною та несекретною інформацією, якою оперує держава у сфері національної безпеки.

Ця проблема особливо характерна для країн колишнього СРСР, які отримали у спадок традицію тотального втаємничення, і подекуди воно стає очевидно абсурдним і недоцільним. Ця проблема актуальна і для України, яка в непростих умовах зовнішньої агресії змушена докорінно реформувати власний сектор безпеки

і оборони, в тому числі – в питаннях його відкритості/закритості та підзвітності суспільству. Для України ця ситуація додатково ускладнюється гібридним характером агресії, коли в багатьох випадках пошук такого балансу додатково ускладнений, а політична дестабілізація ситуації часто є однією з цілей агресора.

Таким чином, **актуальність дослідження** зумовлена суперечністю між:

- невід’ємним правом людини реалізувати право на інформацію і необхідністю забезпечення національної безпеки держави;
- новими соціально-політичними умовами, що передбачають побудову інформаційно-відкритої держави, і необхідністю забезпечити належний рівень безпеки держави, який пов’язаний із застосування механізмів обмеження доступу до інформації.

Наукова аргументація актуальності досліджуваної проблеми зумовлена запитом політичної науки на вирішення проблем інформаційної відкритості держави у безпековому аспекті, а з огляду на ступінь наукової розробленості проблеми – необхідністю з’ясування теоретико-методологічних основ забезпечення балансу інформаційної відкритості та закритості держави в питаннях, які пов’язані із національною безпекою.

Актуальність дослідження з точки зору практики забезпечення національної безпеки держави (зокрема в нових воєнно-політичних умовах) зумовлена необхідністю надання пропозицій щодо забезпечення інформаційно-безпекового балансу в діяльності органів державної влади.

Науково-теоретичну базу дослідження склали праці вітчизняних і зарубіжних вчених, в яких досліджуються право на інформацію, правовідносини в інформаційній сфері, інформаційна політика держави: Р. Абдєєва, А. Адабаш, В. Афанасьєва, А. Баровської, В. Баскакова, В. Вакулича, Д. Гілла, В. Гнідо, І. Забара, П. Кіндрата, А. Колодій, Т. Котюжинської, Н. Куликова, А. Мінбалєєва, О. Москалюк, Л. Наливайко, Б. Онеїлла, Ф. Роурке, К. Скіннера, О. Синячкова, Ю. Тихомирова, Д. Томпсона, М. Цвік, Т. Черненко, С. Шевердяєва та ін.

Нормативно-правову та емпіричну бази дослідження склали акти міжнародних організацій, міжнародні універсальні і регіональні договори, рішення Європейського суду з прав людини, Конституції і законодавство зарубіжних країн та України, міжнародні акти рекомендаційного характеру.

Проаналізовані дослідження у сфері захисту державної таємниці та її окремих напрямів (Г. Блінов, В. Глухверя, Л. Левченко, В. Ворожко, О. Муратов, І. Грищенко, В. Шлапаченко), поняття і значення суспільного інтересу в оприлюдненні секретної інформації (Т. Бутченко, О. Рибалко, В. Сиренко, О. Посилук, А. Курбатов, Ю. Волошина, І. Андрушко, К. Тотьєв). В процесі підготовки дисертаційного дослідження були використані праці в галузі міжнародного права Д. Банісара, З. Бжезінського, О. Вендта, А. Гелера, Д. Куртіна, Т. Мендела, Г. Матгера, Г. Мулліна, Д. Солова.

Питанням інформаційної відкритості та прозорості органів виконавчої влади, розвитку інформаційного суспільства присвятили роботи Т. Андрійчук, А. Афонін, Л. Байрачна, Ю. Кравченко, Г. Колісніченко, О. Кормілецький, О. Кожем’якіна, А. Міщенко, М. Пашковська, С. Приходько, О. Суший.

Взаємодія органів публічної влади і громадянського суспільства досліджена в роботах С. Вірамантра, В. Дрешпака, О. Корнієвського, Л. Макаренка, Р. Нієбурга, В. Папуші, О. Поляруша, Т. Розової, С. Соловійова, О. Онуфрієнка, Ф. Фукуями, В. Яблонського. Окремий блок дисертаційного дослідження розкриває питання ролі мас-медіа в умовах гібридної війни, основу якого склали роботи І. Битюка, С. Бурлакова, С. Грабовського, Д. Дубова, Д. Золотухіна, Л. Зінченко, Н. Іщенко, О. Марчак, М. Мінакова, А. Митка, Н. Петрова, К. Толокольнікова.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження проводиться в межах наукових проектів Національного інституту стратегічних досліджень «Інформаційна політика України в умовах гібридної війни» (2015 р., номер державної реєстрації 0115U003116), «Комплексне забезпечення інформаційної безпеки України в умовах гібридної війни та подолання наслідків» (2016 р., номер державної реєстрації 0116U001480).

Метою дослідження є теоретико-методологічне визначення впливу витоків інформації з обмеженим доступом на національну безпеку України та її внутрішньополітичну стабільність, зокрема в умовах гібридної війни.

Зазначена мета обумовила формування наступних **завдань дослідження**:

- систематизувати наукові погляди на поняття «право на інформацію» у політичному дискурсі;
- охарактеризувати основні ризики від несанкціонованого розкриття інформації з обмеженим доступом (зокрема «чутливої інформації») для політичної стабільності держави;
- систематизувати досвід та практики зарубіжних демократичних держав у сфері правової регламентації права громадян на доступ до інформації, а також реагування на випадки несанкціонованого оприлюднення інформації з обмеженим доступом;
- охарактеризувати поточний стан та проблеми в забезпеченні інформаційної відкритості державної влади в Україні та ті виклики, які поставали перед Українською державою внаслідок розкриття інформації з обмеженим доступом;
- визначити шляхи забезпечення інформаційної відкритості України в умовах гібридної війни.

Об'єкт дослідження – національна безпека в інформаційній сфері.

Предметом дослідження є загрози внутрішньополітичній безпеці держави, які постають внаслідок розкриття інформації з обмеженим доступом.

В процесі реалізації мети і дослідницьких завдань автором було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних **методів**: конкретно-історичний метод, який забезпечив дослідження особливостей реалізації права на інформацію в контексті національної безпеки держави; діалектичний метод – для загальнотеоретичного розгляду підходів основних політологічних концепцій в частині позицій їхніх теоретиків щодо поняття «право на інформацію»; інституціональний метод для вивчення системи державних інституцій різних країн, які відповідають за формування та реалізацію політики оброблення інформації з обмеженим доступом; метод порівняльного аналізу та екстраполяції – для

дослідження термінологічного поля досліджуваної сфери (передусім поняття «чутлива інформація»), а також під час оцінювання наслідків несанкціонованого розкриття інформації в Україні та інших державах; метод структурно-функціонального аналізу – для з'ясування особливостей реалізації «права на інформацію» в умовах гібридної війни та деконструювання журналістського консенсусу.

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що воно містить наукові положення та науково обґрунтовані результати у галузі національної безпеки, що розв'язують важливу наукову проблему – теоретико-методологічні засади впливу процесу реалізації права на інформацію на національну безпеку держави з урахуванням необхідності забезпечення інформаційної відкритості держави. Наукова новизна розкривається у наступних положеннях дисертації.

Вперше:

- поняття «право на інформацію» аналізується в межах класичних політологічних теорій, передусім теорій лібералізму, реалізму та конструктивізму. В результаті аналізу з'ясовано, що представники політичного реалізму переважно обґрунтовують доцільність більш широкого втаємничення інформації (пояснюючи це необхідністю забезпечення безпеки держави), в той час, як представники ліберальних теорій акцентують увагу на вільному доступі до інформації як частини невід'ємних прав людини та запоруки побудови «відкритого суспільства»;

- здійснено цілісне узагальнення фактів несанкціонованого витоку інформації з обмеженим доступом (на прикладі Е. Сноудена та Wikileaks) і пов'язаних із цим трансформацій, що відбуваються у підходах держав та недержавних структур до самої концепції «право на інформацію»;

- проаналізовано вплив гібридної війни на реалізацію права на інформацію та забезпечення інформаційної відкритості держави, який виражається у новій моделі взаємовідносин держави, неурядових організацій та медіа спільнот, на засадах переходу від «лібертаріанської» моделі преси на модель «суспільної відповідальності».

Удосконалено:

- розуміння діяльності демократичних держав щодо реалізації права на інформацію в контексті забезпечення національної безпеки через систематизацію рішень міжнародних та національних судових органів;

- концептуальне розуміння понять «суспільний інтерес» та «крайня необхідність», які безпосередньо впливають на визначення інформації, яка має бути втаємничена чи розкрита в інтересах суспільного блага;

- запропоновано визначення поняття «чутливої інформації» як особливого виду інформації, яка прямо не підпадає під вимоги, які висуваються до таємної інформації, але втрата, неправильне використання або несанкціонований доступ до якої чи зміна якої може негативно впливати на національні інтереси.

Набули подальшого розвитку:

- осмислення ключових перешкод на шляху забезпечення інформаційної відкритості органів державної влади в Україні на сучасному етапі;

- опрацювання підстав для встановлення режимів секретності в США.

Практичне значення одержаних результатів. Отримані результати дослідження полягають в тому, що уточнюють на загальнотеоретичному та практичному рівнях проблематику забезпечення права на інформацію як чинника, який впливає на процес забезпечення національної безпеки держави.

Результати дисертаційного дослідження були використані Національним інститутом стратегічних досліджень під час виконання науково-дослідних робіт (Н-з 293/685 від 11.10.2017), також в практичній роботі відділу організаційної роботи та інформаційного забезпечення Департаменту організаційного забезпечення Черкаської міської ради (Н-з №381-02-8 від 26.08.2017) та у методичних розробках кафедри державно-правових дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (Н-з №81/01-11 від 18.01.2017).

Результати дослідження та його теоретичні висновки можуть слугувати для вдосконалення політико-правового середовища держави (в частині оптимізації балансу засекречування інформації), використовуватись для розробки стратегічних документів розвитку сектору безпеки та оборони, а також формування практики взаємодії між державними органами та неурядовими організаціями. Крім того, результати дослідження можуть бути використані під час розроблення навчальних курсів для вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації з дисциплін «Політологія», «Інформаційне суспільство», «Національна безпека», «Міжнародні відносини» тощо.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійним науковим дослідженням, що містить результати й висновки, одержані автором особисто. Наукові праці у співавторстві не оприлюднювалися.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та практичні результати дослідження представлено на науково-практичній конференції «Запровадження комунікації органів державної влади: виклики та завдання» (4 листопада 2015 р., м. Київ), Третій міжнародній науково-практичній конференції «Право на інформацію в громадянському суспільстві. Проблеми захисту інформаційного суверенітету держав» (21 квітня 2016 р., м. Київ), Науково-практичній конференції «Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві» (1 квітня 2016 р., м. Київ), II Всеукраїнській науковій конференції «Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики» (26 – 27 травня 2017 р., м. Дніпро).

Публікації. Основні ідеї, положення та результати дисертаційного дослідження відображено у 8 публікаціях, 5 з яких опубліковано в фахових виданнях із політичних наук (з них 2 статті – у наукових фахових виданнях України, які включені до міжнародних наукометричних баз; 1 – в електронному науковому фаховому виданні).

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (333 найменування, з них 107 – іншомовних). Загальний обсяг становить 247 сторінок, з них основний зміст роботи викладено на 204 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **Вступі** обґрунтовано актуальність теми, сформовано мету та завдання дослідження; визначено його об'єкт, предмет та методи; викладено положення, що формують елементи наукової новизни роботи; наведені дані про апробацію результатів роботи та їх науково-практичне значення.

У першому розділі **«Теоретико-методологічні засади дослідження безпекових аспектів формування та реалізації інформаційної політики держави»** розглянуто:

У підрозділі 1.1. **«Поняття «право на інформацію»: сутність, складові, правове регулювання»** проаналізовано поняття «право на інформацію» в межах класичних політологічних теорій (теорій лібералізму, реалізму та конструктивізму).

Підходи представників школи реалізму базуються на виправданні ідеї втаємничення інформації з боку держави задля забезпечення спроможності держави повною мірою виконувати свою основну функцію – захищати своїх громадян. Це призводить до ризиків маніпулювання інформацією урядовими структурами та сприяє невиправданому втаємниченню інформації. В центрі уваги лібералізму не держава, а людина разом з усіма її природними правами і свободами. Тобто людина може вільно розпоряджатися своїм правом на інформацію, що передбачає право громадян отримувати доступ до урядових документів та іншої інформації, що знаходиться в розпорядженні держави. Це складає основу демократичного управління і забезпечує громадян правом вимагати від уряду відповідальності за прийняті рішення. Конструктивізм передбачає застосування політики сили (обмеження прав і свобод людини) лише у випадку реальної загрози. Вони погоджуються з реалістами, що головне завдання держави – безпека, але при цьому відзначають можливість впливу на соціальні процеси держави через реалізацію прав та свобод громадянина і суспільства. Цей концептуальний підхід покладено в основу сучасного законодавства в сфері забезпечення національної безпеки.

У підрозділі 1.2. **«Право на інформацію та межі доступу до «чутливої» інформації: науково-експертний дискурс»** розглянуто види інформації з обмеженим доступом, охарактеризовано поняття «чутлива інформація» та її відмінність від інших видів інформації з обмеженим доступом.

Одним з найбільш важливих питань, що визначають основи правового регулювання відносин в інформаційній сфері національної безпеки, є порядок віднесення інформації до різних видів секретності і встановлення обмежень на доступ до неї. Збиток від порушення державної таємниці може завдати значної шкоди національним інтересам і привести до безповоротних процесів. Надмірна відкритість не повинна шкодити діяльності державних інститутів, які повинні бути упевненими, що стратегічно важлива інформація не буде передчасно опублікована, а її секретність буде сприяти досягненню поставлених цілей швидко та найбільш ефективним способом.

Основні рівні класифікації інформація з обмеженим доступом такі: цілком

таємно, таємно, конфіденційно. В міжнародному законодавстві та в законодавстві країн Європи, окрім вищезазначених рівнів секретності, також використовується термін «чутлива інформація» як вид інформації з обмеженим доступом, що підлягає захисту.

Чутлива інформація не належить до секретної інформації, вона зберігається в закритому доступі відповідно до нормативних актів, охорона такої інформації здійснюється з метою забезпечення недоторканності приватного життя, комерційної таємниці, національної безпеки та інтересів держави та суспільства.

У підрозділі 1.3. **«Ризики та наслідки розкриття інформації з обмеженим доступом»** проаналізовано поняття «національна безпека» та пов'язані із забезпеченням національної безпеки політичні ризики.

У теорії національної безпеки ризик – це можливість зашкодити досягненню цілей стратегії національної безпеки. Ризик характеризує ступінь (розміри) заповідання можливого збитку тим або іншим інтересам від деструктивних чинників (виклик, небезпека, загроза).

За останні десять років багато західних країн ініціювали закріплення процесу оцінювання стратегічних ризиків національної безпеки на законодавчому рівні, на підставі цих документів експерти оцінюють вірогідність виникнення кожного сценарію (техногенного, природного, екологічного, соціального або іншого характеру катастрофи чи атаки) та їхній вплив на національну безпеку. Найбільш пріоритетними ризиками для національної безпеки, як найбільш вірогідні та наймасштабніші, вважаються: кіберзлочинність, несанкціонований доступ до державних секретів, міжнародний тероризм, катастрофи та катаклізми, міжнародна військова криза тощо.

Другий розділ **«Вплив несанкціонованого доступу до чутливої інформації на національну безпеку держави (на прикладі США та ЄС)»** присвячений аналізу досвіду країн ЄС та США в регулюванні права на доступу громадськості до інформації в сфері національної безпеки, а також проаналізовано вплив несанкціонованих витоків чутливої інформації на національну безпеку держави (зокрема на прикладі США).

У підрозділі 2.1. **«Роль міжнародних організацій у забезпеченні доступу до державної інформації»** розглянуто міжнародні акти, які регламентують доступ суспільства до інформації в сфері національної безпеки. А на прикладі справ Європейського суду по правам людини ми можемо констатувати той факт, що досі не існує чіткої процедури визначення яка інформація складає суспільний інтерес, і потребує опублікування, а яка повинна бути засекречена. Разом з тим міжнародні організації та уряди провідних країн світу активно співпрацюють для успішного подолання суперечливих аспектів цього питання. Важливим кроком стало ухвалення документа «Глобальні принципи національної безпеки і права на інформацію», де виражена ідея оптимального підходу до питання співвідношення інформаційної безпеки та доступу до інформації.

У підрозділі 2.2. **«Особливості реалізації права на інформацію в США»** проаналізовано законодавство США, що забезпечує інформаційну відкритість та

прозорість діяльності органів державної влади та процедуру віднесення інформації до державних секретів.

В США прийнята низка законів, які зобов'язують органи державної влади вчасно і повному обсязі надавати інформацію про свою діяльність. В країні вироблена значна культура відкритості органів державної влади, яка підтримується не тільки Законом про свободу інформації, але також Законом про захист інформаторів, що надає захист державним службовцям у разі розголошення таємної інформації, що містила склад злочину; Законом про право на приватне життя, який дає право доступу до персональної інформації, що зберігається у державних органах; Законом про відкрите обговорення всіх державних питань, що зобов'язує інформувати суспільство про всі плани та обговорення управлінських рішень органами державної влади; Законом про федеральний консультативний комітет, який вимагає, щоб комітети, які консультують федеральні органи, були відкритими та прозорими тощо.

У підрозділі 2.3. **«Причини витоку секретної інформації та його негативний вплив на систему національної безпеки (на прикладі WikiLeaks та Едварда Сноудена)»** систематизовано досвід реагування уряду США на випадки несанкціонованого витоку секретної інформації.

За останнє десятиліття в США відбулися наймасштабніші витoki секретної інформації в світі (випадок WikiLeaks та Едварда Сноудена). Одним з ключових наслідків таких несанкціонованих витоків секретної інформації в США стала трансформація законодавства США, що регулює процеси збору інформації в інтересах національної безпеки. Внаслідок дій «викривачів» уряд США прийняв низку законів, що змушують контролювати спецслужби незалежними організаціями, а також був створений сайт для того, щоб швидко і оперативно надавати прямий доступ до фактичної інформації, пов'язаної із законними формами стеження, якими користуються розвідувальні співтовариства США. Крім того, було прийнято закони, що регламентують прозорість і підзвітність діяльності органів державної влади перед суспільством, та зобов'язують вчасно та повноцінно надавати інформацію, що не містить секретів.

При цьому дії «викривачів» мали й глобальні наслідки – відбувається масштабна перебудова інформаційного простору та інформаційних взаємовідносин, у яких кордони «закритості», «таємності», «конфіденційності» інформації істотно звужуються. Однак при цьому необхідно враховувати, що процес такої перебудови часто призводить до деструктивних наслідків для соціально-політичної стабільності держав.

Сам же проект WikiLeaks активно використовувався і використовується сьогодні для проведення інформаційних операцій у глобальному масштабі. Наслідки таких кампаній є амбівалентні. З одного боку, вони викликають дестабілізацію політичної ситуації, дезорієнтацію населення та можуть сіяти паніку, а з іншого боку – опосередковано посилюють відповідальність урядів перед суспільством за свою, подекуди незаконну, діяльність. При цьому слід констатувати, що навіть незначний «організований витік» інформації з метою

забезпечення тієї чи іншої операції призводить до істотних матеріальних втрат та складність забезпечення інтересів зацікавлених країн.

Несанкціоновані витоки істотно вплинули на можливості США реалізувати свої цілі на національному та глобальному рівнях, завдавши суттєвої шкоди національній безпеці держави, дипломатичним відносинам з іншими країнами, стали поштовхом до масових протестів (Арабська весна) тощо.

У підрозділі 2.4. **«Несанкціонований витік інформації як інструмент гібридної війни»** проаналізовано використання інструменту несанкціонованих витоків інформації у світовій гібридній війні, та як засіб впливу на політичну ситуацію в державі (на прикладі виборів президента США 2016 року).

Під час останніх виборів США відбулися неодноразово несанкціоновані витоки інформації, що суттєво вплинули на подальші результати виборів. Традиційні практики США щодо унормування політичної боротьби після дати виборів та інавгурації нового президента цього разу виявились порушеними. Виявлена американською владою небезпечність та нерішучість у відверненні кіберзагроз має негативні затяжні наслідки. Було поставлено під сумнів легітимність нового президента, виникла недовіра до виборних інститутів, визнаний факт зовнішнього втручання у внутрішні справи США, все це є дестабілізуючими факторами політичної ситуації в країні та її позиції на світовій арені.

У третьому розділі **«Забезпечення балансу інформаційних інтересів суспільства та держави в Україні: ключові проблеми і шляхи вдосконалення»** охарактеризували проблеми в забезпеченні інформаційної відкритості державної влади в Україні в умовах гібридної війни та запропонували шляхи вирішення.

У підрозділі 3.1. **«Інформаційна відкритість органів державної влади України: проблеми та пріоритети реалізації»** розглянуто поточний стан інформаційної відкритості органів державної влади та захист державної таємниці в Україні.

Належне управління державою потребує активного залучення усіх зацікавлених сторін (громадянське суспільство, засоби масової інформації, політичні діячі, суди та представники державної влади), яке повинне формуватися на основі цілісної, достовірної і своєчасної інформації про діяльність влади. Проблема балансу між таємничістю та відкритістю інформації з боку держави є складовою більшої проблеми – непрозорість прийняття державних управлінських рішень, відсутність їхнього пояснення для суспільства та загальна втрата комунікативного зв'язку між владою та суспільством. Дискредитація діалогу в Україні досягла небезпечної межі, де значну роль відіграли також закритість системи прийняття політичних рішень та відсторонення від цього процесу громадськості. Водночас питання відкритості тісно взаємопов'язані із відсутністю чіткої та зрозумілої реформи в Україні системи державної таємниці, що призводить до надмірного засекречування інформації, відсутності чіткої, зрозумілої та несуперечливої системи документів із грифами різного ступеня засекречування та довільності трактувань певних видів інформації як таємної (однак яка такою не є і підпадає під категорію інформації, що становить суспільний інтерес).

У підрозділі 3.2. **«Проблемні питання оприлюднення інформації з обмеженим доступом та виклики для національної безпеки України»** досліджується проблема витоків секретної інформації в Україні на прикладі плівок О. Мельниченка.

Відсутність механізмів формалізованої взаємодії та забезпечення відкритості/прозорості органів державної влади перед громадськістю у випадку раптового оприлюднення важливих даних про функціонування держави, можуть призвести до кризової ситуації. Україна має лише один серйозний випадок, що призвів до соціально-політичної дестабілізації внаслідок «викривальних» заяв – «плівки Мельниченка». Оприлюднення інформації, яка свідчила про причетність Президента та частини його оточення до побиття журналістів, а також вбивства українського журналіста призвело до низки масштабних протестів, які істотно дестабілізували політичну ситуацію в державі, стали причиною масштабної політичної кризи, вплинули на міжнародний імідж України та створили загрозу забезпечення національної безпеки в окремих сферах. Складність реагування всіх сторін на цей конфлікт була обумовлена: постійним запереченням з боку влади автентичності цих записів; нездатності самого М. Мельниченка надати необхідні докази того, що плівки не були змонтовані; небажанням ЗМІ виважено поставитись до оприлюднення та тиражування цих записів; готовністю та бажанням опозиційних сил використати цей конфлікт на свою користь. Відсутність чіткої урегульованості проблеми публічного викриття інформації з обмеженим доступом означає, що потенційно можуть повторюватись ситуації, за яких такі викриття будуть призводити до стрімкого збільшення суспільно-політичної напруги та політичної дестабілізації держави.

У підрозділі 3.3. **«Інформаційна відкритість та право на інформацію у нових військово-політичних умовах»** розглянуто поточний стан реалізації права на інформацію та проблему функціонування ЗМІ в Україні в умовах військової агресії та запропоновано шляхи вирішення.

В умовах гібридної війни Україна потребує нової моделі взаємовідносин основних учасників інформаційних процесів, передусім у системі взаємозв'язків «держава – неурядові організації – журналісти». Основою для формування нової моделі має стати формування нового журналістського консенсусу, базованому не на лібертаріанській моделі преси, а на моделі «соціальної відповідальності», при цьому розширюючи коло учасників моделі, включаючи до неї не лише саму традиційну пресу, але й нових учасників інформаційних взаємодій. Військова агресія з боку РФ продемонструвала неготовність медіаспільноти реагувати на нові військово-політичні умови в логіці старої моделі преси. Це призводило до конфліктних ситуацій, коли поширення певних видів інформації, в умовах військового конфлікту могло призводити до загрози життю військовослужбовців. При цьому робиться висновок, що в умовах військового конфлікту Українська держава об'єктивно має адаптувати вимоги щодо збереження державної таємниці до нових військово-політичних умов. Тим більше, що повсякчас виникають нові проблемні питання, які обумовлені саме веденням бойових дій на сході України.

ВИСНОВКИ

У дисертації узагальнено, обґрунтовано і вирішено наукову проблему впливу процесу реалізації права на інформацію на національну безпеку держави з урахуванням необхідності забезпечення її інформаційної відкритості.

На основі виконаного дисертаційного дослідження отримані такі результати:

1. Класичні та посткласичні політологічні теорії розглядають право на інформацію в концептуально різних аспектах. Підходи представників школи реалізму базуються на виправданні ідеї втаємничення інформації з боку держави задля забезпечення спроможності держави повною мірою виконувати свою основну функцію – захищати своїх громадян. Це призводить до ризиків маніпулювання інформацією урядовими структурами та сприяє невиправданому втаємниченню інформації.

Ліберальна парадигма розглядає право на інформацію в контексті загальної концепції природних прав людини, її індивідуальних свобод та її спроможності приймати адекватні рішення на основі всієї повноти інформації, і в цілому сприяє утвердженню в суспільстві лібертаріанської моделі преси. Це обумовлює формування тренду на максимальне зменшення можливих напрямів втаємничення інформації, обмеження доступу громадян до неї, оскільки це опосередковано порушує їхнє право на повноцінну та усвідомлену участь у визначенні її стратегічних пріоритетів розвитку, отримання об'єктивної інформації про її стан та можливості, а також здійснювати оцінювання ефективності діяльності урядових структур (та самих урядовців). Таким чином, розширення державою обмежень щодо доступу до певних видів інформації в межах ліберальної парадигми розглядається як процес, який ускладнює реалізацію повноцінної демократичної, громадяноцентричної моделі розвитку суспільства.

Соціальний детермінізм в безпекових питаннях, який, на думку конструктивістів, є основним на протигагу підходам реалістів та лібералів, акцентує увагу на реальних соціальних та соціально-політичних практиках, які і формують підходи до практики втаємничення інформації. Відповідно, підходи до практики втаємничення інформації, які базуються на конструктивістських парадигмах, більш точно реагують на зміни військово-політичної обстановки (які частіше за все і стають основним екзистенційним викликом для держав у межах теорії сек'юритизації), що є особливо важливим в умовах гібридних війн. Для стрімкої зміни парадигми існування суспільства (до чого можна віднести функціонування держав в умовах гібридних конфліктів) традиційні для реалізму та лібералізму моделі відкритості та закритості інформації стають занадто жорсткими та категоричними і мають бути уточнені у відповідності до актуальних викликів безпеці держави.

2. Забезпечення певних режимів секретності необхідне для будь-якої держави, передусім, у сфері національної безпеки, і не ставить під сумнів розвиток концепції інформаційної відкритості держави. Надмірна засекреченість може бути підтримана або навіть штучно викликана урядом для утримання влади і

використання політичним класом в своїх інтересах. Пошук балансу між імперативом інформаційної відкритості та забезпеченням належного рівня секретності є важливим елементом забезпечення функціональності держави в частині виконання її основних зобов'язань перед суспільством.

Незважаючи на те, що три ключові рівні секретності документів (цілком таємно, таємно та конфіденційно) в різних варіаціях зустрічається у законодавстві всіх держав світу, поняття «чутлива інформація» все ще знаходиться на етапі свого осмислення науковців-безпекознавців та експертів-практиків у сфері національної безпеки. Ключова відмінність між різними ступенями державної таємниці і «чутливою інформацією» полягає в тому, що у разі розголошення останньої вона не завдає суттєвої шкоди національній безпеці держави загалом, але може завдати тактичної шкоди окремим аспектам національної безпеки під час заходів, спрямованих на їхнє забезпечення. Чутливу інформацію можна умовно поділити на три великі групи – приватна, бізнес інформація та інформація, яка стосується питань безпеки, з яких лише несанкціоноване розголошення останньої може призводити до ризиків політичної стабільності держави.

Ризики політичній стабільності, які пов'язані із несанкціонованими витокami таємної інформації, належать до інформаційних ризиків, адже мають основним наслідком вплив на їх сприйняття політичних процесів, які відбуваються в державі, відношення до політичних лідерів, до державних інституцій, а також щодо спроможності влади оперативно реагувати на поточну соціально-політичну дійсність. Крім того, такі витoki часто звужують можливості держави підтримувати політичну стабільність за рахунок специфічних заходів, пов'язаних із діяльністю контррозвідувальних структур. З іншого боку, наслідки таких витоків можуть мати безпосереднє відношення і до інших, не інформаційних, ризиків у сфері національної безпеки: впливають на спроможність здійснення ефективної зовнішньополітичної діяльності, економічну ситуацію в країні та оцінки її економічної спроможності за кордоном, розкривають для сторонніх осіб відомості щодо обороноздатності країни, її стратегічних рішень та самої логіки їх прийняття.

3. На міжнародному рівні регламентація права громадян на доступ до інформації забезпечується Загальною декларацією прав людини, Міжнародним пактом про громадянські і політичні права, Конвенцією Організації Об'єднаних Націй проти корупції, Європейською конвенцією про захист прав людини і основоположних свобод. Незважаючи на це, на рівні формалізації (чіткого нормативного визначення) окремих проблем, регламентація таких прав все ще залишається неоднозначною. На прикладі рішень Європейського суду з прав людини продемонстровано підходи європейських практик до практичних аспектів реалізації концепції права на інформацію (у її різних проявах). Констатовано, що цей процес розвивається в напрямі більшої інформаційної відкритості держави поряд із одночасним зростанням уваги до захисту прав особи як частини права на особисте життя. При цьому європейські практики свідчать, що правові наслідки розголошення інформації, яка може становити суспільних інтерес, часто залежать не лише від характеру самої інформації, а й від того формату, в якому це розголошення здійснено. Для забезпечення інформаційної відкритості держави

важливим є дотримання презумпції на користь розкриття інформації – державний орган, який намагається відмовити в доступі до певної інформації, має аргументовано довести, що її можна і потрібно законно приховувати. При цьому віднесення інформації до сфери національної безпеки, оборони і міжнародних відносин не є достатньою причиною для втаємничення – обмеження доступу має встановлюватись лише у випадку, коли розкриття має представляти собою ризик заподіяння істотної шкоди інтересам держави та суспільства у цих сферах.

Досвід випадків порушення встановлених національних та міжнародних норм розкриття інформації з обмеженим доступом, свідчить, що це призводить до внутрішньополітичних криз та дестабілізації суспільства. Вочевидь, навіть несанкціонований витік секретної інформації може задовольняти суспільні інтереси, але часто зазначений суспільний інтерес від оприлюднення такої інформації не переважає потенційної шкоди від її розкриття. Несанкціоновані витіки інформації частіше за все деструктивно впливають на забезпечення державою національних інтересів, але часто позитивно (хоч і у радикальний спосіб) впливають на забезпечення прозорості і підзвітності влади. При цьому несанкціоновані витіки можуть завдати значної шкоди здійсненню державою її зовнішньої політики та здатності держави вчасно реагувати на реальні загрози національній безпеці країни.

Незважаючи на те, що в США є чіткі механізми з поступового розсекречування документів, ця країна чи не найчастіше з усіх демократичних держав стикається із несанкціонованими витіками таємної інформації, що часто призводить до суспільно-політичної дестабілізації в середині США, а також послаблення її національної безпеки та відносин із міжнародними партнерами. Практика реагування уряду США на викривальні заяви Wikileaks засвідчила проведення масштабної інформаційної кампанії, спрямованої на мінімізацію доступу до оприлюднених матеріалів, передусім, державних службовців; ініціювання бойкоту оприлюдненим матеріалам з боку частини американського наукового співтовариства; залучення до протидії подальшому поширенню таких відомостей інших урядів. Політичними та організаційними наслідками події стали розгортання подій «Арабської весни», звільнення окремих дипломатичних працівників, вимоги відставок урядовців (які були пов'язані із цим скандалом) в інших країнах. Скандал навколо оприлюднення службових повідомлень дипломатичних представництв хоч і мав розголос, однак не призвів до масштабних міжнародних потрясінь, оскільки аналогічне дипломатичне листування ведуть майже всі держави.

Загалом витіки 2010 – 2012 рр., а потім і 2013 р. («справа Сноудена») призвели до побудови нового інформаційного простору, у якому кордони закритості, таємності та конфіденційності інформації істотно звужуються, маніфестувався ресурс для проведення спрямованих інформаційних операцій у глобальному масштабі (WikiLeaks) та відбулось збільшення впливу інтернет-простору практично на всі сторони життя як окремо взятої країни, так всього світового співтовариства (зокрема, в частині політичної дестабілізації).

Суспільно-політична уразливість США перед несанкціонованими витіками

таємної (чи чутливої) інформації стала одним з інструментів РФ у глобальній гібридній війні проти США, яку розв'язала Росія. РФ, поєднуючи кібератаки та поширення витоків службових документів, в 2016 р. намагалась втрутитись у президентську кампанію Д. Трампа (через злами мереж Національної демократичної партії США та оприлюднення в подальшому вмісту листів її функціонерів). США намагається реагувати на нові загрози через оптимізацію законодавства та створення нових структур, метою яких є протидія ворожій пропаганді та розслідування масштабів втручання РФ у політичні процеси в США.

4. Українська держава на нормативно-правовому рівні закріпила готовність реалізовувати політику інформаційної відкритості. Водночас практичні форми та методи реалізації відповідної політики залишаються не повною мірою впровадженими. Проблемою залишається формування ефективних механізмів інформування населення про дії держави, а також створення реальної комунікативної взаємодії між державою та суспільством, від якої залежить і належний рівень легітимності влади. Поряд зі сталою тенденцією до інформаційної відкритості, спостерігається і зворотній процес – надмірного втаємничення інформації, який призводить до дисфункціональності відносин між Українською державою та громадянським суспільством, що характеризується не завжди прозорою реалізацією законів (спрямованих на реалізацію права громадян на інформацію), відсутністю соціальної відповідальності учасників медіа ринку за інформацію, яку вони розповсюджують, а також відсутності реформи системи законодавства в сфері забезпечення секретності.

Досвід України в частині подолання суспільно-політичних наслідків оприлюднення інформації з обмеженим доступом свідчить, що до процесу політичної дестабілізації можуть призводити не лише несанкціоновані витoki секретної інформації (як це було у справі із «плівками Мельниченка»), але й розкриття такої інформації у порядку, який визначений законодавством України (наприклад, відкриття документів щодо Голодомору 30-х років 20-го сторіччя або діяльності структур національно-визвольного руху). Крім того, зростання ризиків політичної дестабілізації та порушення внутрішньополітичної стабільності зростає і внаслідок спроб держави посилити контроль за інформаційними потоками та створити передумови для звуження простору реалізації політики «свободи слова» в інтересах національної безпеки.

5. Нові військово-політичні умови породжують для України нові виклики, пов'язані із порядком отримання та поширення інформації як державними структурами, так і медіа спільнотою. Ключовою проблемою стає формування динамічного співвідношення між достатнім рівнем втаємничення інформації про бойові дії на сході України та правом громадян знати детальну інформацію про події, що відбуваються в зоні проведення АТО. Проблема додатково ускладнюється тим фактом, що гібридний тип війни характеризується особливим значенням інформаційної складової та ролі інформації в його розгортанні.

Це висуває як до держави, так і до медіаспільноти особливі вимоги щодо роботи з суспільно-значущими інформаційними потоками. Для держави – це питання збереження належної захищеності важливої інформації (в інтересах

ведення бойових дій), однак поряд з цим і недопущення надмірного засекречування інформації про стан речей. Постає питання пошук нового «журналістського консенсусу» (який формується у протиборстві концепції лібертаріанської теорії преси, яка була панівною в Україні до 2014 р. нової консенсусної моделі, що базується на теорії «соціальної відповідальності» преси) в умовах гібридної війни. Такий консенсус має стати основою для налагодження ефективного діалогу між журналістським середовищем та державою в нових умовах.

Одним з механізмів вироблення зазначеного консенсусу є створення належних координуючих механізмів, які забезпечать формування нового погляду на проблему інформаційних відносин між державою та медіасередовищем в нових військово-політичних умовах. З метою налагодження порядку поширення в ЗМІ окремих видів інформації (і яка стала актуальною саме в умовах гібридної війни), які можуть нанести шкоду процесу забезпечення національної безпеки, обґрунтовується необхідність утвердження в законодавстві нового особливого виду інформації – «чутливої інформації», яка хоч і не буде прямо належати до видів інформації з обмеженим доступом, але порядок її оприлюднення буде базуватись не лише на рішеннях уповноважених державних органів, але й частково регулюватись самим журналістським співтовариством.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Задувайло О. К. Нормативно-правові особливості забезпечення балансу прайвесі та державної безпеки на прикладі США / Задувайло Олена // Фахове видання Актуальні проблеми міжнародних відносин: Збірник наукових праць. – К.: Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. Інститут міжнародних відносин. – 2015. – Вип. 124 (частина II). – С. 54–62.

2. Задувайло О. К. Теоретичні засади забезпечення права на інформацію від державоцентризму до громадянцентризму / Задувайло Олена // Фахове видання Нова парадигма: філософські науки [журнал наукових праць] / голов. ред. В.П. Бех.; Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова; творче об'єднання «Нова парадигма». – К. : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. – 2016. – Вип. 129. – С. 36–43.

3. Задувайло О. К. Реалізація права на доступ до інформації, що містить державні секрети в міжнародній практиці [Електронний ресурс] / Задувайло Олена // Фахове видання Електронне наукове видання «Державне управління: удосконалення та розвиток». – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=1037&p=1>.

4. Задувайло О. К. Проблема визначення поняття «чутлива інформація» в контексті забезпечення інформаційної безпеки держави / Задувайло Олена // Фахове видання Гілея: науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея». – 2017. – Вип. 116 (I). – С. 280–284.

5. Задувайло О. К. Сучасні проблеми розвитку медіа сфери в умовах воєнно-політичного конфлікту / Задувайло Олена // Фахове видання Гілея:

науковий вісник. Збірник наукових праць / Гол. ред. В.М. Вашкевич. – К. : «Видавництво «Гілея». – 2017. – Вип. 117 (2). – С. 230–235.

6. Задувайло О. К. Досягнення балансу між суспільним інтересом і державними секретами на міжнародно-правовому рівні / О.К. Задувайло // Проблеми захисту прав людини в інформаційному суспільстві: наук.-практ. конф., 1 квітня 2016 р. м. Київ / НДІП НАПрН України, Національний інститут стратегічних досліджень, Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, НТУУ «КПІ» – Київ, 2016. – С. 117–121.

7. Задувайло О. К. Виток секретної інформації та його вплив на безпеку інформаційного суверенітету держави / О.К. Задувайло // Право на інформацію в громадянському суспільстві. Проблеми захисту інформаційного суверенітету держав: міжнар. наук.-практ. конф., 21 квітня 2016 р., м. Київ / Національний авіаційний університет – Київ, 2016. – С. 20–22.

8. Задувайло О. К. Поняття «чутлива інформація» в законодавстві США та ЄС / О.К. Задувайло // Соціально-гуманітарні науки та сучасні виклики: всеукр. наук. конф., 26–27 травня 2017 р., м. Дніпро / Інститут педагогіки НАПН України, Інститут філософії НАН України, Інститут історії України НАН України, Інститут держава і права імені В.М. Драгоманова, Дніпровський національний університет ім. О. Гончара – Дніпро, 2017. – С. 42–44.

АНОТАЦІЯ

Задувайло О. К. Розкриття інформації з обмеженим доступом як загроза внутрішньополітичній безпеці держави. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата політичних наук за спеціальністю 21.01.01 – основи національної безпеки держави (політичні науки). – Національний інститут стратегічних досліджень. – Київ, 2017.

Дисертацію присвячено визначенню теоретико-методологічних основ забезпечення балансу інформаційної відкритості та закритості держави в питаннях, які пов'язані із національною безпекою. Актуальність дослідження з точки зору практики забезпечення національної безпеки держави (зокрема в нових воєнно-політичних умовах) зумовлена необхідністю надання пропозицій щодо забезпечення інформаційно-безпекового балансу в діяльності органів державної влади.

На основі систематизації теоретичних основ та міжнародного досвіду визначено роль права на інформацію та права громадян на доступ до інформації в сфері національної безпеки. Проаналізовано практику демократичних держав (передусім – США) щодо реагування на випадки несанкціонованого оприлюднення інформації з обмеженим доступом та наслідків таких витоків для національної безпеки. Охарактеризовано поточний стан та наявні проблеми в забезпеченні інформаційної відкритості державної влади в Україні. Визначено сутність проблеми забезпечення інформаційної відкритості України в умовах гібридної війни, як специфічного воєнно-політичного стану.

Ключові слова: право на інформацію, інформаційна відкритість, інформація з обмеженим доступом, чутлива інформація, несанкціоновані витoki секретної інформації, ризики політичної стабільності, національна безпека, суспільний інтерес, суспільна відповідальність.

АННОТАЦИЯ

Задувайло Е. К. Раскрытие информации с ограниченным доступом как угроза внутрiполитической безопасности государства. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата политических наук по специальности 21.01.01 – основы национальной безопасности государства (политические науки)». – Национальный институт стратегических исследований. – Киев, 2017.

Диссертация посвящена определению теоретико-методологических основ обеспечения баланса информационной открытости и закрытости государства в вопросах связанных с национальной безопасностью. Актуальность исследования с точки зрения практики обеспечения национальной безопасности государства (в частности в нынешних военно-политических условиях) обусловлена необходимостью предоставления предложений по обеспечению информационно-безопасного баланса в деятельности органов государственной власти.

На основе систематизации теоретических основ и международного опыта, определена роль права на информацию и права граждан на доступ к информации в сфере национальной безопасности. Проанализирована практика демократических государств (прежде всего – США) по реагированию на случаи несанкционированного обнародования информации с ограниченным доступом и последствий таких утечек для национальной безопасности. Охарактеризовано текущее состояние и существующие проблемы в обеспечении информационной открытости государственной власти в Украине. Определена сущность проблемы обеспечения информационной открытости Украины в условиях гибридной войны, как специфического военно-политического состояния.

Ключевые слова: право на информацию, информационная открытость, информация с ограниченным доступом, чувствительная информация, несанкционированные утечки секретной информации, риски политической стабильности, национальная безопасность, общественный интерес, общественная ответственность.

SUMMARY

Zaduvailo O. K. Disclosure of restricted information as a threat to the domestic political security. – Manuscript.

The thesis is submitted for receiving a candidate's degree in political sciences, the specialization 21.01.01 – Fundamentals of the national security (political science). – The National Institute for Strategic Studies. – Kyiv, 2017.

This investigation is devoted to the theoretical and methodological foundations for examining the balance between transparency and secrecy a state in issues of national security. The relevance of this investigation is to identify the best practices for ensuring national security of the state (including the contemporary military and political environment) is necessary to develop proposals for ensuring the information security balance in the areas involving national security.

Analysis of the main types of information with limited access. The definition of the concept of «sensitive information» as a special kind of information that does not directly fall under the requirements for classified information is proposed, but the loss, misuse or unauthorized access to which, or the change of which, may adversely affect national interests.

By considering the risks to political stability stemming from unauthorized leaks of classified information, is linking to information risk. This investigation reveals the consequences of those leaks, which may be link other, no information national security risks.

Based on the systematization of theoretical foundations and international experience, the role of the right to information and the right of citizens to access information in the sphere of national security is defined. The practice of democratic states (primarily the USA) is analyzed to respond to cases of unauthorized disclosure of the information with limited access and reveals the national security consequences.

Further developments in understanding the key obstacles of the realization of the informational transparency of the Ukrainian state at its present. Primarily poses as a problem of formalization of the democratic model of the state, the lack of constructive interaction between state and non-governmental organizations, and problems of application of the existing legislation in the sphere of the realization of citizens' right to information. The problem is the formation of effective mechanisms for informing the public about the actions of the state, as well as the establishment a meaning for communication stream between state and society.

As a result, we analyzed the impact of hybrid warfare on the realization of the right to information and ensuring the information transparency of the state, which is expressed as the transformation of relations between the state, non-governmental organizations and the media community in the context of changing the press model from «libertarian» to «public responsibility». We have improved also our conceptual understanding of «public interest» and «compelling reasons» as the variables affecting the outcome of the information and whether it is publicly accessible or undisclosed as a form of protection of national security of the state.

The results of the research consist in clarifying, at the theoretical and practical levels, the problem of ensuring the right to information as a factor that affects the process of ensuring national security of the state.

The scientific and practical recommendations for the creation of coordinating body (as a platform to develop a consensus view of the problem between the government and the media community), as well as the development of the situation on the special legal form of information – sensitive information, which, though not directly, belong to the

types of restricted information. Its disclosure will, however be regulated most advantageously journalistic by the community.

The results of the study and its theoretical conclusions can serve to improve the legal and regulatory framework of the state (in terms of optimizing the balance of information classification), to be used to develop strategic documents for the development of the security and defense sector, and to formulate a practice of interaction between state bodies and non-governmental organizations.

Key words: right to information, transparency information, classified information, sensitive information, unauthorized information leaks, national security, risks of political stability, public interest, public responsibility.